

УДК 343.13

В. Т. Нор

*доктор юридичних наук, професор,
академік Національної академії правових наук України
(Львівський національний університет імені Івана Франка)*

ІСТИНА У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ІДЕЯ, ДОГМА ПРАВА, РЕАЛІЗАЦІЯ

Чинне кримінально-процесуальне законодавство України (КПК) ставить перед кримінальним судочинством завдання, насамперед, охороняти права і законні інтереси фізичних і юридичних осіб, які беруть у ньому участь. Також швидко і повно розкривати злочини, викривати винних у їх вчиненні та забезпечити правильне застосування Закону з тим, щоб кожний, хто вчинив злочин, був притягнутий до відповідальності і жоден невинний не був покараний (ст. 2 КПК).

Перераховані завдання кримінального судочинства є елементами єдиної системи. Всі вони взаємопов'язані та взаємообумовлені, і вирішення кожного з них залежить від вирішення інших. Власне, вирішенню цих завдань кримінального судочинства підпорядковані всі врегульовані кримінально-процесуальним законом дії суб'єктів кримінального судочинства та процесуальні відносини, що виникають при цьому, насамперед дії і правовідносини пов'язані з доказуванням. Метою ж доказування є досягнення істини в кримінальній справі. Тож, мета доказування і завдання кримінального судочинства знаходяться в нерозривній єдності. Досягнення мети доказування – істини – є необхідною умовою вирішення завдань кримінального судочинства,

оскільки без правильного пізнання того, що відбулося в дійсності, не можна розкрити злочин і викрити винних у його вчиненні та притягти їх до відповідальності, не можна правильно застосувати Закон, а отже, і забезпечити охорону прав і законних інтересів відповідних суб'єктів права. І навпаки – чітко сформульовані завдання кримінального судочинства дають можливість визначити зміст істини в кримінальній справі, оскільки предмет доказування в ній охоплює лише ті факти, обставини, які необхідні для вирішення завдань кримінального судочинства. Тож необхідність встановлення істини в кримінальній справі обумовлюється насамперед завданнями, які встановлені законодавцем для кримінального судочинства і досягаються процесуальною діяльністю його суб'єктів.

Вимога законодавця до органів держави, які ведуть кримінальний процес, встановити істину (об'єктивну, матеріальну) у кожній кримінальній справі є характерною ознакою процесу, що реалізується на засаді публічності. Власне, у такому процесі на орган дізнання (особу, яка проводить дізнання), слідчого, прокурора кримінально-процесуальний закон покладає обов'язок порушити кримінальну справу в кожному випадку виявлення ознак злочину, незалежно від думки окремих фізичних чи юридичних осіб, вжити всіх передбачених законом заходів до встановлення події злочину, осіб, винних у вчиненні злочину, і до їх покарання (ст. 4 КПК). Ці ж публічні органи зобов'язані в кожній кримінальній справі встановити (дослідити) її обставини повно, всебічно і об'єктивно (ст. 22 КПК), а суд – здійснити правосуддя, керуючись законом, своєю правосвідомістю та внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному та повному дослідженні всіх обставин кримінальної справи (ст. 67 КПК), і постановити обвинувальний вирок лише за умови, коли в ході судового розгляду винність підсудного у вчиненні злочину доведена (ч. 3 ст. 327 КПК).

Власне, приведені положення чинного кримінально-процесуального закону є нічим іншим, як вираженням одного і того ж явища – необхідності встановлення істини у кримінальній справі. І не дивлячись на те, що законодавець при регламентації процесу доказування не вживає терміну "істина", реалізація у кримінальному процесі принципу встановлення (дослідження) обставин справи повно, всебічно і об'єктивно є необхідною умовою і наслідком її досягнення. Тільки за умови проведення всебічного, повного і об'єктивного дослідження обставин справи визначеними кримінально-процесуальним законом засобами можна досягти встановлення істини у справі і вирішити завдання кримінального судочинства. Що ж до того факту, що в кримінально-процесуальному законі принцип встановлення істини у кримінальній справі сформульований і закріплений не безпосередньо, а опосередковано (як встановлення обставин справи всебічно, повно і об'єктивно за допомогою доказів, оцінених таким же чином за внутрішнім переконанням органів, що ведуть кримінальний процес), то його слід розцінювати скоріше як недогляд, технічний недолік законодавця, а не як нову філософію правосуддя, що допускає постановлення вироків на підставі ймовірного знання про злочин, його суб'єкта та вину.

Необхідність встановлення істини в кримінальній справі під час досудового розслідування та судового слідства і лише на цій основі постановлення вироку чи іншого рішення суду як вимога кримінально-процесуального закону, в тому числі і вітчизняного, фактично сумніву не піддавалась. Дискусія час від часу спалахувала, як правило, не щодо необхідності встановлення істини, а щодо її характеру та змісту. Власне, у вітчизняній теорії кримінального процесу встановлення (з'ясування, досягнення) об'єктивної (матеріальної) істини у кримінальній справі визнавалось і визнається принципом кримінального процесу. (А. Л. Ривлін [1, с. 34], Д. А. Постовой [2, с. 51], М. М. Михеєнко [3, с. 43],

В. Т. Малярєнко [4, с. 26-27; 5, с. 21], В. Т. Нор [6, с. 18], В. М. Тертишник [7, с. 27, 30]). Аналогічна думка була представлена і в працях багатьох російських вчених – процесуалістів (Т. М. Добровольська [8, с. 21], І. Ф. Демидов [9, с. 157] М. С. Строгович та ін.). Зокрема М. С. Строгович у цьому зв'язку відзначав: "Істина і мета (ціль) і принцип кримінального процесу. Це мета, коли йдеться про встановлення фактів у відповідності з дійсністю, на що скеровуються зусилля слідства і суду в кожній справі, і це принцип у тому розумінні, що це є виражене в законі керівне положення, яке направляє і визначає діяльність слідства і суду" [10, с. 135-136]. Проте не менш поширеною серед вчених є думка, згідно якої принципом кримінально-процесуального права (і кримінального процесу як діяльності) є не встановлення об'єктивної істини у кримінальній справі, а всебічність, повнота і об'єктивність встановлення (дослідження) обставин справи. Встановлення ж об'єктивної істини є не принципом процесу, а його метою (В. З. Лукашевич [11, с. 80], П. С. Елькінд [12, с. 33], І. В. Тирічев [13, с. 5] та ін.). З такою думкою погодитися складно, оскільки всебічність, повнота і об'єктивність дослідження обставин справи є необхідною передумовою додержання принципу встановлення об'єктивної істини. Поряд з названими підходами була висловлена думка, що досягнення об'єктивної істини у кримінальній справі є одночасно і принципом кримінального процесу і метою кримінально-процесуальної діяльності (Б. Т. Безлепкін, О. М. Ларін, М. М. Михеєнко, М. С. Строгович). Нарешті висловлювалася, більш ніж спірна, думка про паралельне існування, як "принципу всебічності, повноти і об'єктивності дослідження обставин справи" так і принципу встановлення істини і забезпечення доказаності вини" (П. І. Репешко, О. В. Волколуп).

Поняття правосуддя в його ідеальному розумінні нерозривно пов'язане з істиною – встановленням фактів обставин справи так, як вони

відбувались у реальній дійсності. Саме з такого розуміння виходить законодавець, формулюючи в КПК такі положення:

1) прокурор, слідчий і особа, яка проводить дізнання, зобов'язані вжити всіх передбачених законом заходів для всебічного, повного і об'єктивного дослідження (встановлення) обставин справи (ст. 22 КПК);

2) обвинувальний вирок не може ґрунтуватися на припущеннях і постановляється лише за умови, коли в ході судового розгляду винність підсудного у вчиненні злочину доведена (ч. 3 ст. 327 КПК);

3) суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному розгляді всіх обставин справи в їх (доказів) сукупності, керуючись законом (ч. 3 ст. 323 КПК). Тож, суд має своїм рішенням (вироком, ухвалою, постановою) встановити істину – пізнати у відповідності з дійсністю обставини справи, і лише на цій основі визнати обвинуваченого винним та призначити йому покарання, чи визнати його не винуватим, а також вирішити інші питання.

Необхідність (вимога законодавця) встановлення у кримінальній справі істини щодо обставин вчиненого злочину – це положення, яке визначає зміст фактично всієї діяльності суб'єктів кримінального процесу на всіх його стадіях. Під його безпосереднім впливом формуються норми доказового права, досудового розслідування справи та її розгляд і вирішення судом. Це положення є загальною вимогою для всього кримінального судочинства, воно є керівною ідеєю (засадою, принципом) діяльності тих органів, які ведуть кримінальний процес. Водночас встановлення істини у кожній кримінальній справі є метою такої діяльності, її успішним результатом, без досягнення яких не можливе вирішення завдань кримінального судочинства. Тому досягнення у ньому об'єктивної істини – це і мета діяльності органів, на які покладено вирішення завдань кримінального судочинства, і принцип (засада) кримінально-процесуального права. Принцип істини – незмінний і

незамінний фундамент, основа правосуддя у кримінальних справах. Без нього правосуддя неможливе. Без нього воно втрачає свою конститутивну ознаку – справедливість. Відмова від принципу встановлення (досягнення) істини у кримінальному судочинстві є відмовою від правосуддя. Саме тому є підстави розглядати встановлення істини у кримінальному судочинстві не лише як його принцип, але й як юридичний заповіт (завіт) для сущого і майбутнього судочинства насамперед у кримінальних справах. "Жодний судовий процес, – зазначає Є. М Мурадьян, – не може – з позиції юридично належного ("должного") – розвиватися в напрямку, протилежному з'ясуванню істини. Істина – найважливіший орієнтир, втрата або нехтування яким перетворює рух судової справи в блукання" [14, с. 85-86].

Під істиною (об'єктивною, матеріальною) у кримінальному судочинстві розуміється відповідність висновків досудового слідства, суду про обставини справи об'єктивним фактам дійсності. Власне, таке розуміння істини – мети доказування у кримінальному процесі – ґрунтується на загально філософському її розумінні, як адекватному, правильному відображенню явищ, процесів об'єктів (предметів) дійсності в свідомості суб'єкта, який пізнає їх. На думку філософів істина об'єктивна, її зміст не залежить від людини. Але, будучи об'єктивною за своїм змістом, вона є суб'єктивною за формою свого вираження, оскільки відображається у свідомості людини і виражається назовні через її мислення.

Процес пізнання істини у кримінальному судочинстві відбувається за законами гносеології (теорії пізнання), які мають всезагальне значення. Проте встановлення (досягнення, пізнання) істини в даній сфері людської діяльності має свої особливості обумовлені, власне, особливостями як такої діяльності, так і предмета пізнання (доказування) – сукупності фактів (обставин), встановлення яких у відповідності з дійсністю і становитиме

пізнання істини у кримінальному судочинстві. До таких особливостей слід віднести: 1) обмежене (чіткий перелік) коло осіб – суб'єктів процесу, які зобов'язані встановити істину або мають право брати участь у її встановленні; 2) встановлення істини відбувається не довільно, а лише у визначеній кримінально-процесуальним законом формі (кримінально-процесуальній формі) та визначеними нею процесуальними засобами; 3) обмеження процесу встановлення істини часовими рамками – процесуальними строками; 4) як правило, протидію встановленню істини окремими суб'єктами процесу та іншими особами, які не зацікавлені у її встановленні; 5) застосування для встановлення істини знань, добутих спеціальними прикладними науками, зокрема: криміналістикою, юридичними психологією, етикою тощо.

То ж встановлення істини у кримінальній справі відбувається в екстремальних умовах, оскільки законодавець ставить перед суб'єктами, які ведуть процес (органами право охорони), завдання, вирішення яких здійснюється в умовах "процесуальної економії": протягом визначених строків; обмеженими пізнавальними можливостями (тільки засобами, встановленими законом); обмеженими, як правило, кадровими, науково-технічними, матеріальними і фінансовими ресурсами. Але досвід боротьби зі злочинністю підтверджує, що суворе дотримання процесуального закону, правильна організація роботи, високий професіоналізм працівників оперативно-розшукових органів, дізнавачів, слідчих, прокурорів, з одного боку, адвокатів-захисників – з другого, дає можливість активному судові досягти мети правосуддя – встановити істину у кримінальній справі.

Як в радянський період, так і пострадянський, фактично до початку 2000-го року активність суду, його визначальна роль у встановленні істини у кримінальній справі, всебічному, повному і об'єктивному дослідженні доказів ґрунтувалась на процесуальному законодавстві і беззаперечно визнавалось у кримінально-процесуальній доктрині. Так, в академічному

виданні з кримінального процесу ("Курс советского уголовного процесса. Общая часть" [9], автор главы І. Ф. Демидов) ця думка знайшла своє класичне вербальне вираження: "Суд не може повністю покладатися на активність учасників судового розгляду, оскільки вона може бути не лише недостатньою для встановлення істини у справі, але й також направленою проти істини. Суд самостійно досліджує докази головним чином тому, що саме він має вирішити, чи мав місце злочин, чи вчинив його підсудний, чи винен він у його вчиненні, чи підлягає він покаранню, яке покарання має бути йому призначено і т.п. (ст. 303 КПК РСФРР). То ж активність суду є проявом принципу публічності" [9, с. 173].

Аналогічна позиція щодо активності суду у дослідженні доказів та у встановленні істини займалась також і вітчизняними авторами [див.: 2, с. 78, 272; 15, с. 82]. Але в ході т. зв. "малої судової реформи", що відбулася в червні-липні 2001 р., до КПК України було внесено ряд новел, які є важливими для принципу встановлення істини. Йдеться, насамперед, про те, що: 1) з числа суб'єктів, які були зобов'язані вживати всіх передбачених законом заходів для всебічного, повного і об'єктивного дослідження обставин справи, був виключений суд (ст. 22 КПК); 2) з головуючого в судовому засіданні судді (тобто суду) знято обов'язок спрямовувати судове слідство на забезпечення повного та об'єктивного дослідження всіх обставин справи і встановлення істини (ст. 260); 3) надана можливість суду судове слідство, призначенням якого є дослідження доказів обвинувачення і захисту, проводити не в повному обсязі, а за згодою учасників судового розгляду не досліджувати докази стосовно тих обставин справи, які ніким з них не оспорується (ст. 299 КПК). Чи дані новели є свідченням того, що законодавець звільнив суд від процесуального обов'язку встановлювати істину у кожній кримінальній справі і цим самим обмежив дію названого принципу? Власне, до такого висновку доходять багато вчених-процесуалістів Російської Федерації,

аналізуючи норми як проекту, так і вже тепер чинного нового КПК РФ, який також закріпив названі вище положення. На їх думку суд істини не встановлює (її, мовляв, знає лише Бог), а тільки вирішує питання доведено чи не доведено обвинувачення.

Головною ж гарантією встановлення істини під час здійснення правосуддя є змагальність сторін, і суд не може виконувати жодних інших процесуальних функцій, окрім функції юстиції – вирішення справи по суті. Цю функцію він виконує на підставі лише тих доказів, які надані йому сторонами. Ініціатива ж суду щодо одержання нових доказів під час судового слідства, його активність у дослідженні доказів з метою встановлення істини є несумісними з його процесуальною функцією. Суд, вважають вони, має акцентувати увагу не на меті доказування, а на його процедурі, оскільки суд "відповідає не за знаходження істини, а лише за те, щоб результат судоговоріння був досягнутий певним чином і "щоб при цьому не порушувався процесуальний регламент" [див.: 16, с. 312, 322; 17, с. 37]. "Активна роль суду – надбання інквізиційного процесу. У змагальному ж судочинстві дослідження доказів здійснюють сторони, а суддя лише стежить, щоб при цьому не порушувався б процесуальний регламент" – стверджує І. Л. Петрухін. На його думку "суд в жодному випадку не повинен викривати підсудного. Суддям доречно утримуватися від запитань як обвинувального, так і виправдувального характеру, щоб ніхто не міг запідозрити їх в симпатіях до прокурора чи підсудного. Звідси пасивність суду як атрибут змагальності в кримінальному процесі. Пасивність лише в дослідженні доказів, а не в керівництві ходом судового розгляду [18, с. 265]".

Проте домінуючою у вітчизняній літературі [15, с. 82] є думка, що суд не може бути звільненим від обов'язку (а отже, – діяти активно) ретельно дослідити всі зібрані у справі докази і встановити істину.

Якщо брати до уваги положення ч. 6 ст. 16-1 КПК, а також ту обставину, що законодавець вилучив суд з числа органів держави, на які покладається обов'язок при провадженні кримінальної справи "вжити всіх передбачених законом заходів для всебічного, повного і об'єктивного дослідження обставин справи" (ст. 22 КПК), а так само вилучив із ст. 260 КПК вказівку на обов'язок головуєчого в судовому засіданні судді спрямовувати "судове слідство на забезпечення повного всебічного та об'єктивного дослідження всіх обставин справи і встановлення істини", замінивши його обов'язком "забезпечення здійснення сторонами своїх прав" (ч. 1 ст. 260 КПК), то на перший погляд напрошується висновок, що законодавець дійсно обмежив активність суду у встановленні істини. Проте системний аналіз норм КПК України спростовує такий висновок.

Суть принципу змагальності у кримінальному судочинстві полягає у такій побудові судового розгляду кримінальної справи та дослідження під час нього доказів, яка на основі рівності забезпечує сторонам обвинувачення і захисту можливість активно відстоювати свої права та законні інтереси шляхом подання суду своїх доказів і доведення їх переконливості, заявлення судові клопотань, оскарження процесуальних рішень суду тощо (ст. 261 КПК). Суд же, зберігаючи об'єктивність і неупередженість, створює необхідні умови для виконання сторонами їх процесуальних обов'язків і здійснення наданих їм прав (ч. 6 ст. 16-1 КПК).

Але змагальність кримінального судочинства, звичайна річ, не може гарантувати досягнення істини у кримінальній справі. Вона є важливим інструментом судового пізнання, необхідною, але все ж недостатньою умовою для встановлення істини. Адже змагання (процесуальний спір) сторін здатне не лише знайти істину, але й затушувати її залежно від того, чи зацікавлена сторона у її знаходженні.

Складно уявити ситуацію, коли захисник підсудного буде докладати процесуальні зусилля для встановлення істини, якщо вона буде суперечити

інтересам його підзахисного. На жаль, і сторона обвинувачення в реальній дійсності нерідко має тенденцію до "згущення фарб" щодо обвинувачення, намагаючись формулювати і доказувати його "з запасом". Анемічний же суд здатний констатувати не лише перемогу правої, хоч недостатньо активної у поданні доказів та доведення їх переконливості, сторони, але й неправду більш активної сторони. Тож суд при вирішенні справи – постановлення законного і обґрунтованого рішення – не має залишатися пасивним спостерігачем за правовим поєдинком сторін, слідкуючи лише за дотриманням його процедури (правил). Він повинен мати можливість з допомогою сторін, але незалежно від них, дослідити подані ними докази всіма процесуальними засобами, зокрема слідчо-судовими діями, які закон дає у його розпорядження.

Власне, суд з допомогою сторін активно досліджуючи всі обставини справи, безпосередньо перевіряючи представлені сторонами докази, залучаючи як за їх ініціативою, так і власною, нові докази, бо ж завдання суду не просто розв'язати спір між стороною обвинувачення і стороною захисту, а правильно (законно), обґрунтовано (на підставі перевірених доказів) і справедливо вирішити справу, що неможливо досягти без встановлення істини у справі. Саме з цією метою законодавець зобов'язує суд за чинним КПК "безпосередньо дослідити докази в справі" (ст. 257), для чого надає йому право як на клопотання осіб, так і за власною ініціативою: задавати питання особам, яких допитують під час судового слідства (підсудного, свідків, потерпілого – ч. 2 ст. 300, ч. 3, 5 ст. 303; ст. 304; ст. 308); оголошувати їх показання, дані під час досудового розслідування (ч. 1 ст. 301; ч. 1 ст. 306; ст. 308); призначати експертизу, формулювати питання, які ставляться експертам, допитувати експерта в суді (ст. 310; ст. 311, ст. 312); оглядати речові докази (ст. 313) і місце події (ст. 315) та ін. (ст. 314, ч. 3 ст. 66, ст. 315-1, ст. 309).

І хоч стосовно ряду слідчо-судових дій, що перераховані вище, відповідні норми КПК не містять безпосередньої вказівки на ініціативу суду для їх проведення, але в контексті інших норм та на підставі принципу безпосередності дослідження доказів (ст. 257) немає жодних сумнівів, що вони проводяться і за ініціативою суду. Мета ж їх проведення – встановлення істини у справі. І суд, не будучи ні стороною обвинувачення, ні стороною захисту, повинен мати достатні повноваження для їх досягнення.

Список використаних джерел

1. Радянський кримінальний процес / За заг. ред. А. Л. Ривліна. – К. : Вища школа, 1971.
2. Советский уголовный процесс / под общ. ред. М. И. Бажанова и Ю. М. Грошевого. – К. : Вища школа, 1983. – 439 с.
3. Михеєнко М. М. Кримінальний процес України / М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, В. П. Шибіко. – К. : Либідь, 1999. – 534 с.
4. Маляренко В. Т. Конституційні засади кримінального судочинства / В. Т. Маляренко. – К. : Юрінком Інтер, 1999. – 320 с.
5. Маляренко В. Змагальність сторін у кримінальному судочинстві / В. Маляренко // Вісник прокуратури. – 2003. – №1. – С. 15-21.
6. Нор В. Т. Проблеми теорії і практики судових доказів / В. Т. Нор. – Львів : Вид-во ЛДУ, 1978. – 112 с.
7. Тертишник В. М. Уголовный процесс / В. М. Тертишник. – Х. : Арсис, 1997. – 528 с.
8. Добровольская Т. Н. Принципы советского уголовного процесса / Т. Н. Добровольская. – М. : Юрид. лит., 1972. – 199 с.
9. Курс советского уголовного процесса. Часть общая / Под ред. А. Д. Бойкова и И. И. Карпеца. – М. : Юрид. лит, 1989. – 640 с.

10. Строгович М. С. Курс советского уголовного процесса: В 2-х тт. / М. С. Строгович. – М. : Наука, 1968. – Т. I. – 470 с.
11. Советский уголовный процесс / Под ред. Н. С. Алексеева, В. З. Лукашевича. – Л. : Изд-во Ленинградского ун-та, 1989. – 472 с.
12. Элькинд П. С. Цели и средства их достижения в советском уголовно-процессуальном праве / П. С. Элькинд. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1976. – 142 с.
13. Тирічев І. Зміст об'єктивної істини в радянському процесі / І. Тирічев. – Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 1960. – 165 с.
14. Мурадьян Э. М. Истина как проблема судебного права / Э. М. Мурадьян. – М. : Былина, 2002. – 287 с.
15. Кримінальний процес України: Підруч. для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / За ред. Ю. М. Грошевого та В. М. Хотенця. – Х. : Право, 2000. – 494 с.
16. Пашин С. А. Проблемы доказательственного права / С. А. Пашин // Судебная реформа: юридический профессионализм и проблемы юридического образования. Дискуссии. – М., 1995.
17. Золотых В. В. Проверка допустимости доказательств в уголовном процессе / В. В. Золотых. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1999. – 288 с.
18. Петрухин И. Л. Состязательность судопроизводства / И. Л. Петрухин // Судебная власть / Под ред. И. Л. Петрухина. – М. : Проспект, 2003. – 720 с.

Нор В. Т.

Истина у кримінальному судочинстві: ідея, догма права, реалізація

У статті досліджується категорія істини у кримінальному процесі, її співвідношення із завданнями кримінального судочинства, зміст, правове вираження, практичні аспекти її встановлення. Обґрунтовується висновок

про наявність необхідної активності суду у встановленні істини за існуючої в кримінальному процесі України засади змагальності

Ключові слова: істина в кримінальному процесі, принципи кримінального процесу, доказування, активність суду, змагальність

Nor V. T.

Истина в уголовном судопроизводстве: идея, догма права, реализация

В статье исследуется категория истины в уголовном процессе, ее соотношение с заданиями уголовного судопроизводства, содержание, правовое выражение, практические аспекты ее установления. Обосновывается вывод о наличии необходимой активности суда в установлении истины при существующем в уголовном процессе Украины принципе состязательности

Ключевые слова: истина в уголовном процессе, принципы уголовного процесса, доказывание, активность суда, состязательность

Nor V. T.

The truth in criminal procedure: idea, dogma of law, realization

The category of truth in criminal procedure, its correlation with the tasks of criminal procedure, content, legal expression, practical aspects of its establishment are described in the article. A conclusion about the involvement of the necessary court activity in the truth establishment is grounded, considering a competitive principle in the criminal procedure of Ukraine

Key words: truth in criminal procedure, principles of criminal procedure, proving, court activity, competitiveness